

УДК 327.51(1-622)НАТО+341.225.5:061.1ЄС

Брусилівська О. І.

д-р політ. наук, професор,

кафедра міжнародних відносин

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

керівник Одеського центру досліджень дезінформації

Французький бульв., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

E-mail: brusylowska@onu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0519-4206>

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.21>

СТРАТЕГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ НАТО 1999 РОКУ: ДИСКУСІЇ ЩОДО ЇЇ НАСЛІДКІВ ДЛЯ БЕЗПЕКИ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

У статті досліджується Стратегічна концепція НАТО 1999 р. в контексті актуальних для НАТО характеристик викликів, ризиків та загроз, спричинених змінами міжнародного безпекового середовища, та заходи щодо забезпечення безпеки Альянсу. Проаналізовано вплив середовища міжнародних відносин на стратегію Альянсу. Розглянуто способи реагування НАТО, сформовані у трьох основоположних завданнях НАТО. Зроблено висновки щодо проблематичних питань, пов'язаних із даною Стратегічною концепцією, її плюси та мінуси, очевидні сьогодні, але непередбачені у 1999 р. Дискусії навколо Стратегії НАТО 1999 р. почалися відразу після її набрання чинності і досягли піку в 2009–2010 рр., що відбилося на численних наукових та політичних дискусіях. Висловлювалися сумніви, чи Стратегічна концепція підтверджує основну місію та цілі НАТО, зокрема ідею колективного захисту. У підсумку Стратегічна концепція 1999 р. мала деякі позитивні риси. Так, вона привела колективну оборону у відповідність багатьом вимогам, пов'язаним з операціями поза традиційною зоною відповідальності. Також Стратегія урахувала досвід НАТО, отриманий у ході проведення бойових дій у Сербії, Косово та Афганістані. Критерії членства в НАТО залишалися такими ж, як і раніше. Політика щодо України та Грузії полягала у тому, що вони можуть стати членами НАТО, якщо будуть досягнуті критерії Альянсу. Водночас у документі було закладено підвалини для майбутніх провалів політики НАТО, та залишилися лакуни у царині європейської безпеки. Наголошувалося, що НАТО буде прагнути подолати розрив між США, які виступають за переваги міжнародної ролі НАТО, і європейськими країнами, які хочуть, щоб організація зберегла свою традиційну оборонну спрямованість; цього не вдалося досягти навіть після початку повномасштабної агресії росії проти України. По-друге, Стратегія повинна була покращити відносини НАТО з росією, посилити їхню співпрацю в таких важливих для НАТО галузях, як протидія тероризму, кібератакам, поширенню ядерної зброї та посиленню ракетної небезпеки. Це було нереалістичним завданням через протидії з боку РФ, і деякі країни НАТО це розуміли від початку, але вони опинилися у меншості. Таким чином, у документі підкреслювалося, що головною загрозою для НАТО був Іран із його новим ракетним потенціалом. Але вже за кілька років стало ясно, що пріоритети НАТО були розставлені невірною, що російська загроза була сильно недооцінена, а розрив у позиціях держав-членів не дав змоги швидко відреагувати на мінливу міжнародну обстановку. Це призвело до важких наслідків для всієї європейської безпеки, тому що РФ була переконана у своїй безкарності за будь-яких умов.

Ключові слова: НАТО, ЄС, США, зовнішня політика, європейська безпека, стратегічна концепція.

Стан наукової розробки. Стратегічна концепція 1999 р. є останньою концепцією епохи, коли НАТО ще являла собою регіональний альянс, основним завданням якого був захист договірної території шляхом відповідного реагування на напад. У сучасних умовах, коли Північноатлантичний союз активно протидіє новим викликам безпеки XXI ст., таким як міжнародний тероризм, кібератаки та поширення зброї масового ураження, уявляється необхідним повернутися до досвіду кінця 1990-х років, переоцінити тодішні умови прийняття доктрини та проблеми, які вона не змогла вирішити, що мало наслідком довгий період турбулентності в НАТО та прийняття інших стратегій у 2010 та 2022 рр. відповідно.

Тема стратегії Альянсу та її забезпеченості відповідними концепціями є однією з популярних у сучасній політології. Процес оновлення та реформування Альянсу привертає все більше уваги політологів, які вивчають цю проблему, що зумовлено тією важливістю, котра закладена в низці проблем, спрямованих на залучення із цим процесом. Обсяг наукової та публіцистичної літератури, виданої за кордоном і в Україні, нараховує десятки найменувань, відображає різноманітні точки зору, що дає змогу довести актуальність вищевказаної проблеми.

Одним із найбільш популярних аспектів для досліджень є досвід НАТО в Афганістані. У вчених-міжнародників немає єдиної точки зору щодо оцінки антитерористичної операції країн НАТО в Афганістані як війни з міжнародним тероризмом. Дослідники знову й знову звертаються до основного питання: у чому ж полягала мета даної операції? Якщо йдеться про боротьбу з тероризмом, то чому, на їхню думку, США і НАТО немає у Ємені, Сомалі, Пакистані, які все частіше стають притулком для терористів. Або ж, вважають вони, війна в Афганістані у дійсності спрямована на боротьбу з повстанцями, які протистояли уряду Хаміда Карзая. Вибравши собі за мету Талібан, натовські сили під управлінням США перетворили його на повстанську «армію», ідею опору, яку розпочало підтримувати населення Афганістану (Fichtner, 2010; Friedman, 2010). Афганська стратегія президента США Барака Обами, яку підтримали країни НАТО, із плином часу все більше піддається гострій критиці. Одні дослідники вважають, що вона від самого початку не мала шансів на успіх і її не треба було застосовувати, інші – що вона вже повністю себе вичерпала та потребує заміни на іншу. Серед деяких політологів навіть існує думка, що значення Афганістану для США у боротьби зі світовим тероризмом переоцінюється й Афганістан не грає вирішальної ролі для майбутнього США, їхньої національної безпеки та не являє собою нічого особливого для самих терористів (Quiles, 2010). Окремі західні науковці вважають, що для досягнення успіху в Афганістані і збереження репутації НАТО необхідно ліквідувати розбіжності між цілями Альянсу і методами, які ним застосовуються (нерозуміння суті основної стратегічної загрози; прийняття рішень на основі консенсусу всіма двадцятьма членами НАТО; спроба проводити реформи без урахування політичних реалій сучасності). Отже, саме з афганським питанням була пов'язана дискусія щодо необхідності замінити Стратегію НАТО 1999 р. новою, що врахувала би політичну реальність в Афганістані (Abshire, 2009).

Але лише початок повномасштабної агресії РФ проти України загострив необхідність перегляду еволюції стратегічних концепцій НАТО у XXI ст., щоб виявити джерела загроз міжнародній безпеці, які не були виявлені вчасно чи які свідомо ігнорувалися міжнародною спільнотою.

Виклад основного матеріалу. Після 1999 р. Альянс пережив масштабне розширення, у результаті якого блок розрісся до 28 держав. Ще більше розширення Альянсу припускає, що будь-який прийом нових членів буде здійснюватися заради досягнення більшої безпеки, і не лише для цього нового члена, а й для регіональної та загальносвітової безпеки. Це пояснює обережність щодо кандидатів, прийом яких може викликати протидію, у тому числі всередині деяких країн-членів.

За позицією щодо проблем безпеки члени Альянсу протягом десятиліть поділялися на три (умовні) категорії. Перша – атлантисти на чолі зі США, а також Канада, Великобританія, Нідерланди і Данія. Атлантисти хотіли, щоб Альянс орієнтувався на неєвропейські театри і на нетрадиційні загрози (комп'ютерна безпека, боротьба з тероризмом). Друга – «стара» Європа: Німеччина та Франція, а також південно-середземноморські країни. Їм були потрібні розширені повноваження і розмежування параметрів операцій поза Європою, щоб можна було обмежити участь у цих операціях. Ці країни наполягали на підвищенні мобільності та ефективності Альянсу, а також вони до 2022 р. наполягали на розширенні співробітництва з Росією. Окрім того, вони були зацікавлені у додаткових консультаціях з ООН із метою обмежити США діяти самостійно, без багатосторонньої підтримки. До третьої групи відносилися посткомуністичні країни Європи. Їх традиційно лякала Росія, і саме через це союз із Західною Європою виглядав для них природно. Ці країни хотіли, щоб НАТО шляхом проведення військових навчань або навіть розгортання військових угруповань підтвердила готовність дотримуватися 5-ї статті Статуту, і вони роками наполягали на тому, щоб у стратегічній концепції НАТО росія була названа як сила, мотивам якої не можна довіряти. Країни Балтії і Польща також підтримали боротьбу з кібернетичними атаками, але наполягали приділити більше уваги енергетичній безпеці (Paris, 2010).

Отже, нові члени НАТО, посткомуністичні держави, по суті, визначали росію як головну загрозу своїй безпеці. Литва, Латвія та Естонія були занепокоєні новими рисами російської агресії, такими як кібернетичні атаки, інформаційна війна, енергетична блокада та ін. (НАТО 2020). Нова стратегія Москви при Путіні викликала побоювання у центральноевропейських дослідників та мововладців, оскільки, на їхню думку, не відповідала сучасним поглядам на бачення світу. Їх насторожував той факт, що в директивах із національної стратегічної безпеки на період до 2020 р. росія передбачала створення протидії НАТО в союзі з іншими державами. «Військова доктрина Росії» 2010 р., на їхню думку, була ще більш відвертою, оскільки НАТО в ній розглядалося як основна «загроза». У військовій доктрині РФ говорилося, що, незважаючи на зниження ймовірності розв'язування нової масштабної війни із застосуванням звичайних засобів ураження та ядерної зброї, військові небезпеки для РФ посилюються. За військовою доктриною росія повинна застрахуватися в першу чергу у разі посилення НАТО за рахунок приєднання нових членів і розвертання системи протиракетної оборони. Ще один чинник, який непокоїв російських військових, – це розвертання або нарощування іноземних військових контингентів на пограничних із росією «територіях» (натяк, що росія не визнає незалежності нових держав) і в прилеглих акваторіях. Окрім того, нова доктрина передбачала право росії використовувати свої збройні сили поза територією країни «з метою захисту інтересів РФ і її громадян, а також для підтримки міжнародного миру і безпеки» (Военная доктрина Rossijskoj Federacii, 2010).

Але до новачків не прислухалися. Новий генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен називав своїм головним пріоритетом урегулювання конфлікту в Афганістані. Він підкреслив, що Афганістан не повинен стати центром міжнародного тероризму. Другим пріоритетом Расмуссен назвав розширення співпраці у сфері безпеки з росією! «У нас залишаються розбіжності у поглядах на фундаментальні питання, але ми не дозволимо цим питанням заважати нашим відносинам у цілому... Я вважаю дуже важливим викликом переконати народ і керівництво росії в тому, що НАТО не є ворогом для них». Третім пріоритетом він уважав поліпшення відносин із країнами Середземномор'я і мусульманським світом (NATO renewal, 2010).

Відповідь, чому точки зору країн-новачків та керівництва НАТО так радикально розійшлися, можливо, полягають у тому, що А. Ф. Расмуссен та його прибічники критично відносилися до бездатності сил Альянсу. «Якщо ми хочемо зберегти обороноздатність у майбутньому, необхідно реформувати військові сили, підвищити їх оперативність і бойову готовність» (Weitz, 2010). Особливій критиці Расмуссен піддавав сили швидкого реагування НАТО. Тобто він продемонстрував невпевненість у силах Альянсу і зайняв завідомо програшну позицію щодо росії.

У 2009 р. на зустрічах у верхах, що проходили у Страсбурзі та Кілі, приурочених до 60-ї річниці заснування Альянсу, держави-члени постановили доручити Генеральному секретарю А. Ф. Расмуссену завдання переглянути стратегічну концепцію НАТО.

Сформулювати цілі Альянсу в XXI ст. виявилося важко. У кожній з 28 країн-членів були власні погляди щодо цього. Одні вважали, що НАТО підходить до ролі мирового жандарма, інші – що Альянсу слід зосередитися на захисті держав, що входять до нього. У роботі «Нова модель НАТО» командуючі штабами Хенк Ван ден Бремен, Пітер Індж, Жак Ланксад, Клаус Науманн, Джон М. Шалікашвілі писали, що жоден із сьогоdnішніх конфліктів не може бути вирішений лише військовими засобами; будь-яка ефективна майбутня стратегія НАТО повинна включати в себе розроблення і застосування інших засобів вирішення конфліктів. Замість регіонального застосування поточної стратегічної концепції НАТО або стратегічного європейського плану вони пропонували стратегію глобального масштабу, яка ставить на меті запобігання конфліктам через усунення самих причин конфліктів. Дана стратегія передбачає модульний підхід до альянсів шляхом інтеграції можливостей різних організацій, а також країн, що не входять до НАТО чи будь-яких інших альянсів (Weitz, 2010).

Расмуссен призначив робочу групу з 12 експертів (так звана «Група мудреців»), метою якої було досягнення консенсусу у визначенні місії НАТО в XXI ст. Групу очолила колишній держсекретар США Мадлен Олбрайт. Характерно, що серед представників цієї групи не було жодного експерта з військовим бекграундом (Obama: New NATO, 2009), що дає змогу зробити висновок про те, що у той момент на НАТО все більше дивилися не як на військово-політичний альянс, а як на політико-воєнну організацію. Це був черговий крок у невірному напрямі.

У фінальній доповіді експертної групи «НАТО 2020: гарантована безпека і динамічне співробітництво» стверджувалося, що нова Стратегічна концепція «може допомогти уніфікувати погляди союзників на Росію, прояснити наміри НАТО щодо Москви і закласти основи для більш серйозного співробітництва». Підкреслювалося, що Альянс не представляє військової загрози для росії і не

вважає росію військовою загрозою для себе. Тим не менше «з обох сторін залишаються сумніви з приводу намірів і політики іншої сторони» (НАТО 2020).

Із метою вивчення відгуків широкої громадськості на питання, як вона уявляє майбутню політику безпеки НАТО, уряди та дослідницькі групи взяли участь у мережевому інформаційному обговоренні під назвою «Онлайновий джем безпеки 2010». Результатом стала серія рекомендацій, які закликали шукати шляхи для більш ефективної спільної роботи НАТО і Євросоюзу. Рекомендації, які організатори змогли виділити в ході обговорень, включали побажання НАТО докласти більш серйозних зусиль для виходу за межі своєї військової відповідальності та розширити вплив у світі. Другою рекомендацією стало посилення координаційних зусиль із метою забезпечення «безпеки людини» – від покращення способів управління до боротьби з корупцією та захисту громадянського населення та біженців у ході військових дій. Відповідно до інших рекомендацій, НАТО і Євросоюзу пропонували розробити угоду про взаємодопомогу з державами, які не є членами цих блоків, на випадок екологічної катастрофи або масштабних терористичних актів. Прозвучала також пропозиція створити європейські спецслужби для кращої координації роботи окремих національних спецслужб за загальними або суміжними питаннями, такими як екологічна загроза, енергобезпека та кібербезпека (НАТО and Europeans, 2010).

Висновки. Таким чином, у результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що дискусії навколо Стратегії НАТО 1999 р. почалися відразу після набрання нею чинності і досягли піку в 2009–2010 рр., що відбилося на численних наукових та політичних дискусіях. Висловлювалися сумніви, чи Стратегічна концепція підтверджує основну місію та цілі НАТО, зокрема ідею колективного захисту.

У підсумку Стратегічна концепція 1999 р. мала деякі позитивні риси. Так, вона привела колективну оборону у відповідність багатьом вимогам, пов'язаним з операціями поза традиційною зоною відповідальності. Також Стратегія урахувала досвід НАТО, отриманий у ході проведення бойових дій у Сербії, Косово та Афганістані. Критерії членства в НАТО залишалися такими ж, як і раніше. Політика щодо України та Грузії полягала у тому, що вони можуть стати членами НАТО, якщо будуть досягнуті критерії Альянсу.

Водночас у документі було закладено підвалини для майбутніх провалів політики НАТО, та залишилися лакуни у царині європейської безпеки. Наголошувалося, що НАТО буде прагнути подолати розрив між США, які виступають за переваги міжнародної ролі НАТО, і європейськими країнами, котрі хочуть, щоб організація зберегла свою традиційну оборонну спрямованість; цього не вдалося досягти навіть після початку повномасштабної агресії росії проти України. По-друге, Стратегія повинна була покращити відносини НАТО з росією, посилити їхню співпрацю в таких важливих для НАТО галузях, як протидія тероризму, кібератакам, поширенню ядерної зброї та посиленню ракетної небезпеки. Це було нереалістичним завданням через протидію з боку РФ, і деякі країни НАТО це розуміли від початку, але вони опинилися у меншості. Таким чином, у документі підкреслювалося, що головною загрозою для НАТО був Іран із його новим ракетним потенціалом.

Але вже за кілька років стало ясно, що пріоритети НАТО були розставлені невірно, що російська загроза була сильно недооцінена, а розрив у позиціях дер-

жав-членів не дав змоги швидко відреагувати на мінливу міжнародну обстановку. Це призвело до важких наслідків для всієї європейської безпеки, тому що РФ була переконана у своїй безкарності за будь-яких умов.

References [Список використаної літератури]

- Abshire, D. (2009). In Afghanistan, NATO is fighting for its life. *The Christian Science Monitor* [in English]. [Abshire D. In Afghanistan, NATO is fighting for its life. *The Christian Science Monitor*. 2009. URL: <http://www.csmonitor.com/Commentary/Opinion/2009/12/17/In-Afghanistan-NATO-is-fighting-for-its-life> (дата звернення: 20.08.2024)].
- Fichtner, U. (2010). The Risk of Failure in Afghanistan and Iraq. *Spiegel.De* [in English]. [Fichtner U. The Risk of Failure in Afghanistan and Iraq. *Spiegel.De* 2010. URL: <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,707279-2,00.html> (дата звернення: 20.08.2024)].
- Friedman, G. (2010). The 30-Year War in Afghanistan. *Stratfor.Com*. [in English]. [Friedman, G. (2010). The 30-Year War in Afghanistan. URL: http://www.stratfor.com/weekly/20100628_30_year_war_afghanistan?utm_source=GWeekly&utm_medium=email&utm_campaign=100629&utm_content=readmore&elq=850eed2dab8740ca9acc5a2b01a7313 (дата звернення: 20.08.2024)].
- Quiles, P. (2010). Afghanistan: France must withdraw its contingent. *Lemonde.Fr*. [in English]. [Quiles P. Afghanistan: France must withdraw its contingent. *Lemonde.Fr*. 2010. URL: http://www.lemonde.fr/idees/article/2010/07/27/afghanistan-la-france-doit-retirer-son-contingent_1392442_3232.html (дата звернення: 20.08.2024)].
- Kulyk, T., & Proshyn, D. (2022). Strategichna koncepcija NATO 2022: Priorytety, spromozhnistj ta realnistj v umovakh strategichnoji konkurenciji [Strategic concept of NATO 2022: Priorities, capabilities and reality in the conditions of strategic competition]. *Naukovyj visnyk DDUVS. Specialjnyj vypusk 2*, 43–52 [in Ukrainian]. [Кулик Т., Прошин Д. Стратегічна концепція НАТО 2022: пріоритети, спроможність та реальність в умовах стратегічної конкуренції. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 43–52].
- NATO 2020: assured security; dynamic engagement (2010). Analysis and ecommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO. Brussels [in English]. [NATO 2020: assured security; dynamic engagement. Analysis and ecommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO. Brussels: 2010. 53 p.].
- NATO and Europeans Plot Path Ahead. *The New York Times*. [in English]. [NATO and Europeans Plot Path Ahead. *The New York Times*. URL: <http://www.nytimes.com/2010/05/06/world/europe/06nato.html> (дата звернення: 20.08.2024)].
- NATO renewal requires European courage on Afghanistan. (2010). [in English]. [NATO renewal requires European courage on Afghanistan. URL: <http://www.csmonitor.com/Commentary/Opinion/2010/03/10/NATO-renewal-requires-European-courage-on-Afghanistan> (дата звернення: 20.08.2024)].
- Obama: New NATO coming, shape and strategy TBD (2009). Retrieved from: <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2009/09/obama-nato.html> [in English]. [Obama: New NATO coming, shape and strategy TBD. URL: <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2009/09/obama-nato.html> (дата звернення: 20.08.2024)].
- Papic, M. (2010). NATO's lack of a strategic concept. *Stratfor.Com*. [in English]. [Papic M. NATO's lack of a strategic concept. *Stratfor.Com*. 2010. URL: http://www.stratfor.com/weekly/20101011_natos_lack_strategic_concept?utm_source=GWeekly&utm_medium=email&utm_campaign=101012&utm_content=readmore&elq=4a538b65e4d04dcda7cdca1202c26598 (дата звернення: 20.08.2024)].
- The Alliance's Strategic Concept (1999). *NATO website*. Retrieved from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm [in English]. [The Alliance's Strategic Concept (1999). *NATO website*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm (дата звернення: 20.08.2024)].
- Военная доктрина Россиjsкоj Федерациj [Military doctrine of the Russian Federation] (2010). Retrieved from: http://news.kremlin.ru/ref_notes/461. [Військова доктрина Російської Федерації (2010). URL: http://news.kremlin.ru/ref_notes/461 (дата звернення: 20.08.2024)].
- Weitz, R. (2010). The NATO Summit's Unanswered Questions. *World politics review*. Retrieved from: <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/7130/global-insights-the-nato-summits-unanswered-questions> [in English]. [Weitz R. The NATO Summit's Unanswered Questions. *World politics review*. 2010. URL: <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/7130/global-insights-the-nato-summits-unanswered-questions> (дата звернення: 20.08.2024)].

Стаття надійшла до редакції 28.08.2024

Brusylovska O. I.

Department of International Relations
Odesa I. I. Mechnikov National University
French Blv., 24/26, Odesa, Ukraine

NATO'S STRATEGIC CONCEPT OF 1999: DISCUSSIONS REGARDING ITS IMPLICATIONS FOR THE SECURITY AND FOREIGN POLICY OF EUROPEAN COUNTRIES

Summary

The article examines NATO's Strategic Concept 1999 in the context of NATO's current characteristics of challenges, risks and threats caused by changes in the international security environment, and measures to ensure the Alliance's security. The impact of the environment of international relations on the strategy of the Alliance is analyzed. NATO's ways of responding, shaped by NATO's three fundamental tasks, are considered. Conclusions are made regarding the problematic issues related to this Strategic Concept, its pros and cons, which are obvious today, but unforeseen in 1999. Discussions surrounding the 1999 NATO Strategy began immediately after its entry into force and reached a peak in 2009-2010, which was reflected in numerous scientific and political discussions. Doubts were expressed as to whether the Strategic Concept confirms the basic mission and goals of NATO, in particular, the idea of collective defense. In conclusion, the Strategic Concept of 1999 had some positive features. Thus, it brought collective defense to meet many of the requirements associated with operations outside the traditional area of responsibility. The Strategy also took into account NATO's experience gained during military operations in Serbia, Kosovo and Afghanistan. The criteria for membership in NATO remained the same as before. The policy regarding Ukraine and Georgia was that they could become NATO members if the Alliance's criteria were met. At the same time, the document laid the foundations for future failures of NATO policy and left gaps in the field of European security. It was emphasized that NATO will seek to bridge the gap between the United States, which advocates the advantages of NATO's international role, and European countries, which want the organization to retain its traditional defense focus; this could not be achieved even after the start of full-scale Russian aggression against Ukraine. Secondly, the Strategy was supposed to improve NATO's relations with Russia, strengthen their cooperation in such important areas for NATO as countering terrorism, cyber-attacks, the proliferation of nuclear weapons and increasing the missile threat. This was an unrealistic task due to opposition from the Russian Federation, and some NATO countries understood this from the beginning, but they were in the minority. Thus, the document emphasized that the main threat to NATO was Iran with its new missile potential. But within a few years, it became clear that NATO's priorities were set incorrectly, that the Russian threat was greatly underestimated, and the gap in the positions of the member states did not allow it to quickly react to the changing international situation. This led to serious consequences for the entire European security, because the Russian Federation was convinced of its impunity under any conditions.

Key words: NATO, EU, USA, foreign policy, European security, strategic concept.